

OMGEVINGSANALYSE BELEIDSPLANNING 2022-2025

Om de vier jaar moeten jeugdwerkverenigingen die door het Vlaamse jeugd- en kinderrechtendecreet erkend zijn een nieuwe beleidsnota schrijven. Om deze nieuwe beleidsnota voor te bereiden doe je er goed aan om een brede verkenning te doen van actuele trends en evoluties in de samenleving. Als inspiratie voor deze omgevingsanalyse programmeerden we op de jeugdwerktweedaagse van 16 & 17 mei 2019 verschillende sprekers die hun visie op de toekomst pitchten en trends en evoluties beschreven die impact zullen hebben op jouw jeugdwerkorganisatie.

We bundelden deze ‘jeugdwerktalks’ in verschillende artikels. Ze werden geschreven door de spreker zelf, een collega uit de sector of een medewerker van De Ambrassade op basis van het verslag en de input van de sessies op de jeugdwerk2daagse.

Maak een selectie op de artikels en gebruik ze als input om je eigen omgevingsanalyse voor te bereiden samen met je stuurgroep beleidsnota of je collega’s en medewerkers die mee je nieuwe beleidsnota vormgeven. Elk artikel eindigt met enkele reflectievragen voor jouw organisatie en verwijzingen naar extra bronmateriaal.

Een goede omgevingsanalyse zorgt ervoor dat je sterke beleidsuitdagingen kan formuleren of betere keuzes kan maken in je beleidsdoelstellingen waar jouw organisatie impact mee kan hebben op kinderen en jongeren en de samenleving waarin ze opgroeien.

Heb je nog meer inspiratie en bronnen nodig voor je omgevingsanalyse, neem dan zeker ook het inleidend hoofdstuk erbij en bekijk het gehele overzicht op: www.ambrassade.be/nl/kennis/artikel/omgevingsanalyse

Kinderrechten, hét kompas van het jeugdwerk?

AUTEUR | Sara De Potter (De Ambrassade) | 16 juli 2019

Een spoedcursus

Kinderrechten, het doet een belletje rinkelen, maar waar gaat het écht om?

Het ‘Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind’, ofwel kortweg Kinderrechtenverdrag genoemd, werd in 1989 goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en is bindend voor alle staten die het Verdrag ratificeerden. Het Verdrag bestaat uit 54 artikels waarvan de rechten kunnen worden opgesplitst in drie categorieën. De drie p’s waar je waarschijnlijk wel al van gehoord hebt:

- ▶ **Provisierechten:** Het recht om te hebben, te ontvangen en toegang te krijgen tot bepaalde voorzieningen en diensten. Bijvoorbeeld: een naam en nationaliteit, gezondheidszorg, onderwijs, rust, ontspanning en aangepaste zorg voor weeskinderen of kinderen met een beperking.
- ▶ **Protectierechten:** Het recht beschermd te worden tegen schadelijke praktijken. Voorbeelden van dergelijke schadelijke praktijken: gescheiden worden van de ouders,

ingelijfd worden bij het leger, commerciële of seksuele uitbuiting en fysieke of mentale mishandeling.

- ▶ **Participatierechten:** Het recht van het kind om gehoord te worden bij het nemen van beslissingen die zijn of haar leven beïnvloeden en deelname aan sociale activiteiten.

Je kan er ook een vierde 'p' aan toevoegen. De **preferentiële rechten**. Kinderen die in maatschappelijke zwakkere positie zitten, zoals vluchteling kinderen of kinderen met een beperking, moeten op extra ondersteuning kunnen rekenen zodat ze op eenzelfde manier kunnen deelnemen aan de samenleving als andere kinderen.

OK, tot daar ben ik mee. Maar hoe moeten we die rechten interpreteren?

Voor de interpretatie van de rechten beschreven in het Kinderrechtenverdrag werden 4 basisprincipes in het leven geroepen. Bij elk recht bieden zij de leidraad voor de uitvoering ervan.

- ▶ **Non-discriminatie:** Het verdrag geldt voor alle kinderen jonger dan 18 jaar en vraagt speciale aandacht voor kwetsbare groepen.
- ▶ **Recht op (over)leven & ontwikkeling:** Elk kind heeft recht op een menswaardig leven en het recht om zich te ontwikkelen.
- ▶ **Recht op participatie:** Elk kind heeft een eigen mening. In alles wat kinderen aanbelangt, mogen ze hun mening uiten en moet er ook naar hun mening geluisterd worden.
- ▶ **Het belang van het kind:** Alle ondernomen acties moet telkens in het belang van het kind zijn.

Check! En wat ben ik als jeugdwerkorganisatie hier nu mee?

In dit artikel geven we enkele pistes mee hoe kinderrechten een kompas voor het jeugdwerk kunnen zijn. Dit artikel baseert zich op de presentatie van Naïma Charckaoui tijdens de jeugdwerktweedaagse 2019 en een gesprek met Leen Ackaert van het Kinderrechtencommissariaat. Naïma was ad interim Kinderrechtencommissaris en Leen is beleidsadviseur die onder andere het jeugd- en kinderrechtenbeleid en het thema vrije tijd opvolgt.

Een kinderrechtenkader voor het jeugdwerk

Jeugdwerk kan een echte hefboom zijn voor kinderrechten. Het jeugdwerk realiseert kinderrechten. Denk maar aan het recht op vrije tijd, opkomen voor je eigen mening, recht op ontwikkeling...

Andersom kunnen kinderrechten ook een kompas zijn voor het jeugdwerk. Vertrekken vanuit kinderrechten wil daarom niet zeggen dat je halsoverkop je hele werking om moet gooien. **Het is belangrijk om je bewust te zijn van wat je organisatie al (onbewust) doet rond kinderrechten.** Zo laten jeugdwerkers kinderen participeren, dragen ze zorg voor hen, heeft de organisatie misschien een antipest beleid, is er een beleid rond armoede... Je komt als het ware onbewust tegemoet aan protectie-, provisierechten, maar ook aan participatierechten, waar het recht op spel er bij uitstek één van is. Belangrijk is dus om af en toe te reflecteren met een kinderrechtenbril op: Wat doe je al? Wat kan nog beter?

Enkele vragen die je kunnen laten leiden:

- ▶ Hoe ga ik met participatie van kinderen en jongeren om? Hoe zorg ik ervoor dat iedereen kan deelnemen? Hoe luister ik naar alle stemmen?
- ▶ Hoe werk ik aan (sociale) inclusie en kom ik tegemoet aan de preferentiële rechten? Reik ik actief de hand naar maatschappelijk kwetsbare doelgroepen? Wat/wie is aanwezig in de buurt? Maak ik een connectie met voorzieningen? Hoe werk ik samen?
- ▶ Hoe ga ik met de bescherming van kinderen en jongeren om? Welke grenzen hanteren we?
- ▶ Hoe zorg ik ervoor dat jongeren die het nodig hebben toegang hebben tot bepaalde diensten? Speel ik daar een actieve rol in? Hoe ga ik om met de vertrouwensband die ontstaat? Ben ik een brugfiguur voor jongeren naar de samenleving toe?

Het recht op jeugdwerk?

In de Agenda voor de toekomst van jeugdwerk expliceerde De Ambrassade met de jeugdwerksector het 'recht op jeugdwerk'. Maar indien je iets als een recht benoemd heeft dat ook consequenties. Het wordt dan namelijk afdwingbaar. In eerste plaats houdt dat een verantwoordelijkheid in van de overheid, maar ook van de sector zelf. Is er wel jeugdwerk voor iedereen? Als je zegt dat jeugdwerk een recht is, wordt dit een prangende vraag. Wat bijvoorbeeld met een dorp waar geen jeugdwerk is?

Aan de andere kant mag het ook geen 'moeten' worden. Kinderen en jongeren moeten niet verplicht zijn om bij het jeugdwerk te gaan om bijvoorbeeld hun recht op vrije tijd te vrijwaren. Als jeugdsector is het belangrijk ook niet-georganiseerde jongeren niet te vergeten. Er installeert zich namelijk een pervers effect: Hoe meer kinderen en jongeren aan het jeugdwerk deelnemen en hun participatierechten gerealiseerd zien, hoe groter de

kloof wordt met kinderen en jongeren die niet in het jeugdwerk zitten. Het jeugdwerk heeft de verantwoordelijkheid die kloof te overbruggen. Indien niet, lopen we het risico de rechten van niet-georganiseerde kinderen en jongeren te verwaarlozen.

Jeugdwerk houdt een groepsgegeven in. Dan is er per definitie een neiging tot homogeniteit. Terwijl we tegelijkertijd aan bridging moeten doen: toegankelijkheid en laagdrempeligheid verhogen. Hoe kan het jeugdwerk die bruggen bouwen? **De kracht van het jeugdwerk is net dat het overal aanwezig is, lokaal, aan de basis.** Outreachend werken is dus heel belangrijk. Daarnaast zou het vanuit een kinderrechtenbenadering een evidentie moeten zijn om in het jeugdwerk met grensoverschrijdend gedrag en uitsluitingsmechanismen om te gaan.

Een goede beleidsnota vanuit het standpunt van kinderrechten

Kinderrechten mee opnemen in de beleidsnota gaat verder dan het onderschrijven van het Kinderrechtenverdrag. Belangrijk is dat kinderrechten geen thema worden in de zin van 'en we moeten nu ook hier nog aan denken'. Het gaat in se over basisvragen die ervoor zorgen dat kinderen en jongeren een menswaardig leven kunnen hebben. Vb. Hoe ga ik om met zorg? Hoe zorg ik ervoor dat iedereen er kan bij horen? Hoe laat ik iedereen participeren?

Daarnaast is het belangrijk verder te gaan dan de eigen werking. Jeugdwerk heeft ook een rol te spelen naar de samenleving toe. Het realiseren van kinderrechten wordt in het Kinderrechtenverdrag beschreven onder de termen 'to respect, to protect, to fulfil'.

- ▶ **To respect:** zelf geen kinderrechten schenden
- ▶ **To protect:** via je beleid erop toezien dat anderen geen kinderrechten schenden
- ▶ **To fulfil:** ervoor zorgen dat de samenleving kinderrechten respecteert en daar ingang vinden

Toegepast op de identiteit van het jeugdwerk geeft dit het volgende:

- ▶ Respecteer kinderrechten binnen je eigen werking
- ▶ Maak verbinding naar de samenleving toe en bouw aan bruggen met niet-georganiseerde jeugd vb. inzetten op ontmoeting met nieuwkomers, inclusief werken, samenwerken met voorzieningen in de buurt,...
- ▶ Laat de unieke stem van kinderen en jongeren horen via het jeugdwerk vb. in de lokale jeugdraden, in dossiers over de plek van jeugd in de gemeentelijke meerjarenplanning, het gebruik van de JoKER, maar ook in maatschappelijke vraagstukken als het steeds toenemen van de kinderarmoede, de verrechtsing van de maatschappij,...

Kinderrechteneducatie in het jeugdwerk

Het Kinderrechtenverdrag spreekt in eerste instantie overheden aan. Het roept de overheid op om elk recht aan elk kind te garanderen en hun rechten te beschermen. Dat kan via het aannemen van regelgeving en beleidsplannen die stroken met kinderrechten en mensenrechten. Via financiële ondersteuning van diensten en basisvoorzieningen zodat elk kind een menswaardig leven leidt. Maar ook via vormingen en kinderrechteneducatie.

Jeugdwerkers moeten kunnen rekenen op kinderrechteneducatie om kinderrechten uit te dragen en mee te pakken in hun werking. Heb je als jeugdwerker weet van de historiek, de principes en de rechten van het kinderrechtenverdrag dan versterkt dit je appel aan de overheid om tegemoet te komen aan zijn verplichtingen. Maar je ondersteunt ook in het zien dat kinderrechten evenzeer in de omgang met elkaar zitten. Kinderrechteneducatie en kinderrechten in het jeugdwerk kan evenzeer vertrekken vanuit vragen als:

- ▶ Hoe ga ik vanuit spel met kinderrechten aan de slag?
- ▶ Hoe ga ik om met mijn kinderen en jongeren en hun eventuele problematieken?
- ▶ Hoe ga ik om met pesten?
- ▶ Wat doe ik al rond kinderrechten? Hoe ondersteun ik kinderen en jongeren hierin?
- ▶ Hoe leef ik zelf kinderrechten voor?

Interessant educatief materiaal hierrond werd ontwikkeld door Vormen vzw (nu opgegaan in Plan International Belgium).

En voor wie +18 is?

Het Kinderrechtenverdrag is een mensenrechtenverdrag. Je kunt ook over mensenrechten spreken. In se gaat het over dezelfde waarden. Maar kinderen zijn minder erkend dan we denken. Het discours en de realiteit verschillen frappant. Men heeft de mond vol van kinderarmoede, maar in beleid zijn kinderen onzichtbaar. Laat hen op zijn minst zichtbaar zijn in onze beleidsnota's!

EXTRA BRONNEN

- ▶ www.kinderrechtencommissariaat.be/www.kinderrechtencommissariaat.be
- ▶ kinderrechtenschool.be/een-notendop-historiek-basisprincipes-soorten-kinderrechten
- ▶ General Comments VN Committee voor de Rechten van het Kind op Artikel 31 'recht op vrije tijd':
<http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPRiCAqhKb7yhsgIkirKQZLK2M58RF%2F5F0vFw58qKy0NsTuVUIOzAukKtwGgGgFkAgArTuTdZZUuSZObAaHCoPsdppxu9L6un29TyD4Jyrk0F22kRyLCMeCVm>

REFLECTIEVRAGEN

Reflecteren met een kinderrechtenbril op:

- ▶ Hoe ga ik met participatie van kinderen en jongeren om?
- ▶ Hoe zorg ik ervoor dat iedereen kan deelnemen? Hoe luister ik naar alle stemmen?
- ▶ Hoe werk ik aan (sociale) inclusie en kom ik tegemoet aan de preferentiële rechten? Reik ik actief de hand naar maatschappelijk kwetsbare doelgroepen? Wat/wie is aanwezig in de buurt? Maak ik een connectie met voorzieningen? Hoe werk ik samen?
- ▶ Hoe ga ik met de bescherming van kinderen en jongeren om? Welke grenzen hanteren we?
- ▶ Hoe zorg ik ervoor dat jongeren die het nodig hebben toegang hebben tot bepaalde diensten? Speel ik daar een actieve rol in? Hoe ga ik om met de vertrouwensband die ontstaat? Ben ik een brugfiguur voor jongeren naar de samenleving toe?